

УДК 94 (477.4) «180/191»+262.1 (477.4)

ЗАХОДИ ЦЕРКОВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ МОРАЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО ПАРАФІЯЛЬНОГО ДУХОВЕНСТВА КИЇВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Віталій Тацієнко

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Україна, 20300, м. Умань, вул. І. Гонти, 36
e-mail: tvvs1990@mail.ru

В останні десятиліття церковна проблематика привертає все більшу увагу науковців і є одним з важливих напрямів дослідження історичної науки. Вітчизняні історики присвятили цій темі сотні наукових праць. Однак, недостатньо висвітленими є елементи повсякдення парафіяльного духовенства, зокрема питання моральності. Даної проблеми у своїх дослідженнях торкались Г.М.Надтока [1], В.С.Перерва [2], В.Г.Меша [3], регіональний аспект на рівні Київської єпархії висвітлює Т.В.Кузнець [4], але ця тема потребує подальшого розпрацювання.

Питання морального рівня духовенства завжди стояло на порядку денному церковної адміністрації, адже священик мав користуватися повагою, бути прикладом, моральним авторитетом для вірян. До того ж влада покладала на духовенство функції провідника урядової політики та гаранта у забезпеченні соціального спокою, особливо на Правобережжі, яке відзначалося складною етноконфесійною ситуацією.

Дбаючи про моральне обличчя священно-і церковнослужителів, церковна адміністрація вимагала дотримання відповідних правил та обмежень ще зі студентської лави. Так, синодальним указом від 7 травня 1797 р. єпархіальні архієреї зобов'язувались наглядати за поведінкою й успішністю майбутніх священиків [5]. У духовних навчальних закладах ці функції покладалися на інспектора та його помічника. За інструкцією 1831 р. Київської семінарії духовним училищам, вони мали наглядати, щоб на всіх квартирах читалися молитви перед і після сну, споживання їжі, учні благоприсойно вдягались. У вихідні та святкові дні обов'язковим було відвідування церкви. Підвищена увага приділялася проведенню учнями вільного часу. Майбутнім клірикам заборонялись «грубі та шкідливі для здоров'я ігри», «читання книг і виписок шкідливих та непристойних», відвідування «публічних зібрань і гульбищ», навіть «спів світських і простонаро-

дних» пісень [6].

У 1828 р. київський губернатор П. Желтухін, «бажаючи відвернути будь-які нарікання на людей належних до духовного стану», звернувся до митрополита Євгенія з пропозицією заборонити вихованцям духовних навчальних закладів гуляти у Государевому саду. Митрополит розпорядився зобов'язати підписками викладачів і студентів семінарії та академії, «щоб вони ні на які народні гуляння, тим більше в Государевий сад не ходили» [7]. Поліція мала повідомляти єпархіального архієрея про порушників, які, як покарання, не отримували позитивної рекомендації.

З метою обмеження небажаних сторонніх впливів і знайомств, семінаристам заборонялися купання, прогулянки на човнах, відвідування ковзанки [8]. А 1904 р. Св. Синод видав розпорядження, яке ґрунтувалось на постанові 1886 р., про обмеження випадків залишення студентами, без поважних причин і дозволу інспекції, гуртожитків і приватних квартир, навіть у вільний від навчання час. Від семінаристів, які орендували житло, вимагалось у разі відлучок записувати у спеціальний журнал причину та час своєї відсутності. З огляду на це, студентів заохочували до занять музикою, співами, іконописом, фізичними вправами на свіжому повітрі, а при можливості організовували прогулянки з оздоровчою й освітньою метою [9].

Під особливим контролем церковної влади перебувало штатне духовенство. Указом Св. Синоду від 23 лютого 1797 р., з огляду на селянські заворушення в імперії й участь у них духовенства, єпархіальні архієреї були зобов'язані слідкувати аби священно- та церковнослужительські посади отримували «люди цілком надійні, безпороочної поведінки», здатні наставляти парафіян до необхідності покори владі. У відповідь митрополит Ієрофей видав розпорядження, яким духовенство Київської єпархії зобов'язувалося підписками наставляти парафіян до доброзичливості та послуху

владі. Так як духовенство мало слугувати прикладом для парафіян, то також зобов'язувалось вести «безпорочне життя». Духовні правління та благочинні слідкували за виконанням кліром даних зобов'язань, а у випадку порушення мали негайно повідомляти дикастерію (з 1832 р. консисторія) під загрозою суду. Від кандидатів на священно- та церковнослужительські посади, які не відповідали вищезазначеним чеснотам, духовні правління та благочинні не мали приймати «одобрительных» прохань парафіян. Особи з такими схваленнями отримували сан, лише за умови засвідчення їх належної поведінки духовним правлінням або благочинним [10]. У подальшому Св. Синод дублював подібні розпорядження. Наприклад, указом від 22 травня 1861 р. єпархіальні архієреї зобов'язували керівництво духовних навчальних закладів приділяти особливу увагу становленню моральних чеснот студентів і по завершенню навчання надавати єпархіальному керівництву якомога точні та повні їх характеристики. Також наголошувалось, щоб митрополити не висвячували у священницький сан осіб, які не відповідали моральним якостям священника [11].

З міркувань забезпечення належного авторитету, на духовенство покладалась майнові обмеження. Заборонялось купувати села та кріпаків, за винятком осіб, які мали права спадкового дворянства. У разі успадкування такого майна, воно переходило у державну власність, а спадкоємцю виплачувалась винагорода [12]. Також під забороною, окрім як для вдів священно- і церковнослужителів, були «торгові промисли» [13].

У перші роки формування Київської єпархії, російська влада розпочала боротьбу з бродяжництвом – самовільним залишенням духовенством місць проживання. За це кліриків повертали на місця, штрафували, віддавали під суд, виключали з духовного стану. До того ж іноді подібні мандри супроводжувались негідними вчинками, що компрометували духовенство. Навіть синодальні укази 1784 та 1806 років про відправку мандруючих священно- і церковнослужителів на військову службу, не дуже їх зупиняли [14]. Однак, всупереч указу Св. Синоду від 22 березня 1800 р., який забороняв самовільне залишення парафій, серед духовенства (у більшості причетників) продовжували траплятися випадки бродяжництва. Зокрема, у 1823 р. митрополит Євгеній зазначав, що «київське духовенство охоче відлучається з парафій і бродяжничає не тільки по своїй єпархії, але і по чужих». Тому благочин-

ним поставлено в обов'язок при піврічних об'їздах підзвітних церков, відмічати священно- і церковнослужителів, що залишали парафії без дозволу. А 28 березня 1827 р. митрополит зобов'язав дикастерію взяти підписки зі штатного та заштатного духовенства єпархії, що воно «нікуди не буде відлучатися від місць своїх без дозволу начальства, так як це заборонено церковними правилами і цивільними законами» [15]. За потреби, клірики могли залишати парафії у межах своєї єпархії тільки з дозволу благочинного, а для відвідування інших єпархії потрібен був дозвіл митрополита та паспорт, виданий консисторією [16; 17].

Категоричною була церковна адміністрація й у питанні порушення священниками церковного статуту, зокрема у частині дотримання постів, що ставало спокусою для мирян. Згідно резолюції митрополита, священника, який порушував таку заборону, після дворазової бесіди з благочинним звільняли з парафії. Навіть якщо священнослужитель просив консисторію дозволити йому за порадою лікаря не дотримуватися посту через хворобу шлунку, то все ж єпархіальна влада рекомендувала звертатися до більш досвідчених медиків і користуватися лише тими їх порадами, які не призведуть до порушення статуту [18].

Регламентації підлягало і побутове життя та проведення вільного часу священно- та церковнослужителів. До основних заборон належали вживання алкоголю, гра у карти, тютюнопаління [19; 20]. Стосовно ставлення єпархіального керівництва до останнього, можна простежити цікаву еволюцію. Якщо у 1852 р. за розпорядженням митрополита Філарета, духовенство підписками зобов'язувалось не палити під загрозою штрафу та не допускати до цього дружин і дітей [21], то таємним наказом митрополита Арсенія 1864 р., клірики мали «в палінні дотримуватись суворої секретності та при сторонніх цього не допускати». Також у даному розпорядженні наголошувалось на забороні танцювати, навіть на весіллях дітей, і грати у карти. Благочинні мали слідкувати за дотриманням зобов'язань священно- та церковнослужителями та щорічно у грудні про це звітуватися [22].

Суворими покараннями єпархіальна влада боролася з пияцтвом серед духовенства. Так, у 1883 р. священник с. Торчина Радомишльського повіту П. Ципріанович «за нетверезе життя» був переведений у причетники із забороною священнослужіння «до щирого каяття і виправлення» [23]. Священника с. Березівки Уманського повіту Л. Маковського у 1885 р. відстор-

нено від священницького місця із заборонаю священнослужіння та відправлено у Богуславський монастир «до каяття і виправлення» [24]. У 1902 р., за пияцтво та грубість з парафіянами, псаломника с. Заліське Звенигородського повіту І. Баккалинського було виключено з духовного стану [25].

Духовенству заборонялось бувати у корчмах і трактирах [26]. Як непристойне оцінювалось і таке звичне для мирян проведення вільного часу як відвідування театру, балету, цирку, кінських перегонів. Такі заборони ґрунтувались на правилах VI Вселенського собору: «нікому із перебуваючих у священницькому сані, ні монаху не дозволяється ходити на кінські арени, або бути присутнім на ганебних іграх». Вважалося, що для духовенства навіть розваги мали приносити моральну користь, а інше проведення вільного часу протирічить священницькому сану. Компроміс у цьому питанні вважався відступом від інтересів церкви, жертвуванням своєю моральністю [27]. Варто зауважити, що священно- і церковнослужителі перебували під наглядом благочинних, які мали негайно повідомляти єпархіальне керівництво про випадки неблагопристойної поведінки представників духовного стану у громадських місцях [28]. Як міра контролю за порушниками практикувалось встановлення особливою благочинницького нагляду за поведінкою членів кліру. Наприклад, псаломщика м. Мошни Черкаського повіту І. Кравченка було звільнено з-під такого нагляду майже через п'ять років [29]. Намагання церковної адміністрації підтримувати авторитет духовного стану доходило навіть до крайнощів, зокрема, у формі таємного нагляду за дружинами пастирів, утримуючи, таким чином, членів духовної сім'ї від перелюбства [30].

Контроль церковної влади встановлювався за духовенством і під час перебування у курортних місцях. За розпорядженням Св. Синоду 1902 р. духовенство, яке прибувало до Таврійської єпархії у випадку тривалої відпустки, зобов'язувалося реєструватись у єпархіального архієрея, або благочинного – за короткострокової. Також за особами з інших єпархій встановлювався благочинницький нагляд і «помічені в неблаговидній поведінці мали притягатися до законної відповідальності» [31].

Духовенство мало дотримуватись благопристойності не тільки у поведінці, а й зовнішньому вигляді, а відтак, священник не повинен був носити світський одяг та й церковний мав мати належний вигляд. Зокрема, у 1874 р. консисторія повідомляла митрополита, що «бага-

то молодих сільських священників Київської єпархії ходять по м. Києву в розстебнутих рясах нарозхрист, деякі з них носять шалі на рясах та з'являються у консисторію у розстебненому верхньому одязі, на зразок шинелі, що показує недбале ставлення до присутственого місця. Можна припустити, що вони і в інші присутственні місця і до цивільних посадових осіб з'являються у тому ж вигляді». Митрополит підтримав пропозицію консисторії циркулярно зобов'язати, через благочинних, священнослужителів єпархії «дотримуватись завжди і всюди необхідної встановленої звичаєм пристойності в носінні ряс і верхнього одягу, за прикладом київського градського духовенства. Благочинні мали повідомляти єпархіальну адміністрацію про порушників, що одягалися невідповідно сану та не дотримувались правил носіння облачення» [32]. У вересні 1913 р. єпархіальний місіонерський з'їзд під головуванням митрополита зобов'язав духовенство Київської єпархії «здійснювати богослужіння піднесено та не поспішаючи, не спокучати паству, дозволяючи собі порушувати пости, публічно палити, наприклад на вокзалах, у вагонах, на вулицях, дотримуватись благопристойності в одязі, зачісці, не використовувати прикрас, перснів» [33].

Особливої гостроти питання морального рівня православного кліру на Правобережжі набувало у зв'язку із впливами католицизму. Зокрема, наприкінці 50-х років XIX ст. генерал-губернатор повідомляв міністра внутрішніх справ про те, що «моральність православного духовенства, особливо сільського, нажаль, знаходиться не на тому рівні, на якому мала б бути, з огляду на іновір'я». Та відзначав, що для його підвищення необхідно звернути увагу на моральне виховання студентів духовних навчальних закладів. Пропонував надати більше свободи єпархіальним адміністраціям при розгляді та вирішенні справ про негідні вчинки осіб духовного стану та виборі парафіяльних священників. На думку генерал-губернатора, подібні справи вирішувались поблажливо та повільно, а відтак, іноді у парафіях залишалися недостойні священно- та церковнослужителі, що давало можливість іновірцям очорнювати православне духовенство. Тому він пропонував, щоб єпархіальна адміністрація, не чекаючи суду консисторії, без будь-якої поблажливості видаляла з парафій священників, які поведились не гідно сану. Водночас зазначав, що для морального піднесення духовенства необхідне належне матеріальне забезпечення та встановлення грошового збору взамін

обов'язкових робіт вірян, встановлених за «Положенням...» 1842 р. [34].

Єпархіальна адміністрація не зупинялася і перед радикальними заходами. З духовного стану виключалися священно- та церковнослужителі, на яких не діяли виправні та каральні заходи та які продовжували поводити себе невідповідно сану, ганьбили його. Наприклад, у 1831 р. за неналежне виконання обов'язків, пияцтво, негідну поведінку митрополитом Євгенієм 13 священників позбавлено сану та відправлено у розпорядження губернського правління, 12 – назавжди переведено у причетники, 1 священника (вдівця) назавжди відіслано до Беліловського монастиря на послух із заборонаю священнослужіння [35].

У звітах київських митрополитів Св. Синоду про стан єпархії відзначалось, що загалом, моральність православного духовенства залишалася на досить високому рівні. Зокрема, у 1865 р. митрополит Арсеній відзначав належний моральний стан духовенства, а випадки «порушення благопристойності», які траплялися у більшості серед причетників, пояснював «почасти від грубощів сімейного укладу», а частіше за все через «грубе селянське середовище». Того ж року за результатами розгляду консисторією 135 справ про поведінку та вчинки кліриків, одного священника позбавлено сану, ще одного переведено у причетники, а 27 осіб, у більшості церковнослужителів, відіслано у монастирі [36]. 1875 р., за результатами розгляду 95 справ, консисторія визнала провини за 27-ма особами. Загалом, митрополит повідомляв Синоду, що духовенство єпархії поводити себе «відповідно до свого звання», докладало максимум можливих зусиль для повчання парафіян в істинах віри, ревно здійснювало богослужіння, завзято ставилося до свого учительського обов'язку, слідкувало за ставленням вірян до церкви, ближніх, укріплювало віру, відновлювало добрі стосунки у сім'ях, застерігало від відвернення від православ'я [37]. У 1881 р. на розгляді Київської духовної консисторії перебувало 468 справ (включаючи ті, які залишилися з минулих років) про негідні вчинки духовенства. З них остаточно вирішено 346, визнано винуватими та покарано 40 осіб, що складало 1,2% від усієї чисельності білого та чорного духовенства єпархії. Найсуворіші покарання отримали 2 священники: вони були переведені на нижчі посади, а 20 причетників виключені з кліру, 1 священник, 1 ієродиякон, 1 причетник отримали епитимію у монастирі. Цей показник був відчутно нижчим порівняно з двома попередніми роками: у

1879 р. покарано 50 священно- та церковнослужителів, а у 1880 р. – 118 [38].

Найпоширенішими проступками серед духовного стану були неправомірні дії щодо парафіян, побутові порушення (пияцтво, гра у карти, сварки), привласнення церковного майна. Загалом, в українських губерніях рівень правопорушень з боку духовенства був нижчим, ніж у середньому в імперії [39] і не йшов у порівняння з іншими суспільними станами. Для прикладу: за статистичними даними за 1881 р., на 100 тисяч парафіяльного духовенства припадало лише 2 підсудних, для порівняння дворян – 910, купців і почесних громадян – 58, міщан – 110, селян – 36 [40].

До слова, світська влада також стояла на захисті авторитету православного духовенства. Зокрема, у 1912 р. трупю мандрівних артистів під час одного зі спектаклів у Київській губернії була виконана пісня, «яка була пасквілем на духовенство». Реакцією влади стало розпорядження київського губернатора О.Гірса, за яким повітові справники мали посилити нагляд за різноманітними публічними заходами, концертами, спектаклями, вечорами, лекціями тощо. Поліцейські слідкували, щоб організатори й учасники не допускали «нічого образливого для православної церкви і духовенства» [41].

Таким чином, на духовенство покладалася значна кількість обмежень морально-етичного характеру. Слідкуючи за моральним станом парафіяльного духовенства, церковна адміністрація прагнула тримати на належному рівні його авторитет і православної церкви у цілому. У зв'язку з цим не допускалось порушення церковного статуту, велася боротьба з бродяжництвом, регламентувалося дозвілля, зовнішній вигляд церковного кліру, поведінка у громадських місцях.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Надтока Г.М. Православна церква в Україні 1900-1917 років: соціально-релігійний аспект / Г.М. Надтока. – К., 1998. – 271 с.
2. Перерва В.С. Статус єпархіальних органів влади та парафіяльного священства в Київській митрополії наприкінці XVIII-XIX ст.: дис... канд. іст. наук: 07.00.01 «Історія України» / В.С. Перерва. – К., 2001. – 211 с.
3. Меша В.Г. Конфесійний та суспільний аспекти розвитку православної церкви в Україні 1875-1900 років: автореф. дис... д-ра іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / В.Г. Меша. – Донецьк, 2009. – 41 с.
4. Кузнець Т.В. Сільське парафіяльне духовенство Київської єпархії: узагальнений портрет кінця XVIII – початку XX століття / Т.В. Кузнець. – Умань, 2013. – 464 с.
5. Белгородский А. Киевский митрополит Иерофей Малицкий (1796-1799) / А. Белгородский – К., 1901. – С. 100.
6. Богуславское уездно-приходское духовное училище в 50-летний период существования // Киевские епархиальные ведомости (далі – КЕВ). – 1879. – № 46. – С. 6.
7. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДАІК України), ф.712, оп.2, спр.34, арк. 2-4.

8. Надтока Г.М. Православна церква в Україні 1900-1917 років: соціально-релігійний аспект... – С. 39.
9. Указ Его Императорского Величества, Самодержца Всероссийского, из Святейшего Правительствующего Синода, синодальному члену, преосвященному Флавиану, митрополиту Киевскому и Галицкому, Успенской Киево-Печерской лавры священноархимандриту // КЕВ. – 1904. – № 35. – С. 412-413.
10. Белгородский А. Киевский митрополит Иерофей Малицкий (1796-1799)... – С. 98-99.
11. Распоряжения Святейшего Синода // КЕВ. – 1861. – № 9. – С. 88-89.
12. Свод законов Российской империи издания 1857 года. Том девятый. Законы о состояниях. – СПб., 1857. – С. 64.
13. ЦДІАК України, ф.127, оп.378, спр.152, арк. 2.
14. Кузнець Т.В. Сільське парафіяльне духовенство Київської єпархії: узагальнений портрет кінця XVIII – початку XX століття... – С. 305-307.
15. Карпов С.М. Евгений Болховитинов как митрополит Киевский / С.М. Карпов. – К., 1914. – С. 75-76.
16. Распоряжения и извещения по епархии // КЕВ. – 1884. – № 17. – С. 748-749.
17. Имеет ли право благочинный давать увольнительные билеты священно-церковнослужителям и на какое время? // Руководство для сельских пастырей (далі – РдСП). – 1895 – № 34. – С. 381-383.
18. Перерва В.С. Статус єпархіальних органів влади та парафіяльного священства в Київській митрополії наприкінці XVIII-XIX ст.... – С. 81-82.
19. О пастырском взаимоотношении // РдСП. – 1902. – № 16. – С. 460-463.
20. Тихомиров Г. Частная жизнь пастыря церкви / Г. Тихомиров // РдСП. – 1900. – № 35. – С. 393.
21. ЦДІАК України, ф.127, оп.896, спр.75, арк. 8.
22. ЦДІАК України, ф.127, оп.667, спр.194, арк. 2-4.
23. Распоряжения и извещения епархиального начальства //

- КЕВ. – 1883. – № 23. – С. 464.
24. ЦДІАК України, ф.442, оп.615, спр.130, арк.9.
25. ЦДІАК України, ф.127, оп.876, спр.873, арк.111.
26. Распоряжения епархиального начальства // Киевские епархиальные ведомости. – 1874. – № 13. – С. 155.
27. Самойлович И. Почему церковь воспрещает священнику присутствовать при увеселительных зрелищах? / И. Самойлович // РдСП. – 1901. – № 3. – С. 58-60, 65.
28. Список с журнала Киевской духовной консистории 28 января – 6 февраля сего 1883 года состоявшегося // КЕВ. – 1883. – № 7. – С. 140.
29. ЦДІАК України, ф.127, оп.786, спр.599, арк.1-5.
30. Надтока Г. М. Православна церква в Україні 1900-1917 років: соціально-релігійний аспект... – С. 33.
31. ЦДІАК України, ф. 127, оп.876, спр.873, арк.71.
32. ЦДІАК України, ф.127, оп.678, спр.95, арк.1-2,4.
33. ЦДІАК України, ф.127, оп.1074, спр.666, арк.9.
34. ЦДІАК України, ф.442, оп.815, спр.118, арк.9-зв.-10-зв.
35. Карпов С.М. Евгений Болховитинов как митрополит Киевский... – С.78.
36. ЦДІАК України, ф.127, оп.1023, спр.180, арк.3.
37. ЦДІАК України, ф.127, оп.1023, спр.84, арк.7-8.
38. Памятная книжка Киевской епархии: историко-статистические сведения об учреждениях духовного ведомства Киевской епархии, статистические списки церквей епархии и общие статистические сведения по всем сторонам епархиальной церковно-религиозной жизни / сост. А.В-нов, В.Антонов. – К., 1882. – С. 239.
39. Меша В.Г. Конфесійний та суспільний аспекти розвитку православної церкви в Україні 1875-1900 років... – С. 14.
40. Перерва В.С. Статус єпархіальних органів влади та парафіяльного священства в Київській митрополії наприкінці XVIII-XIX ст.... – С. 83.
41. ЦДІАК України, ф.278, оп.1, спр.149, арк.26.

Тацієнко Віталій Заходи церковної адміністрації щодо підвищення моральності православного парафіяльного духовенства Київської єпархії у XIX – на початку XX ст.

У статті розглядаються заходи церковної адміністрації, спрямовані на підвищення моральності православного парафіяльного духовенства Київської єпархії XIX – початку XX ст. З'ясовано, що до основних належали: боротьба з бродяжництвом, регламентація проведення вільного часу, контроль за дотриманням церковного статуту, зовнішнім виглядом, поведінкою у громадських місцях. Контролюючи моральний стан духовенства, церковна адміністрація у такий спосіб дбала про його авторитет і православної церкви у цілому.

Ключові слова: православне парафіяльне духовенство, Київська єпархія, моральність, регламентація, єпархіальне керівництво, єпитимія

Тацієнко Віталій Мери церковної адміністрації по підвищенню нравственности православного приходского духовенства Киевской епархии в XIX – начале XX вв.

В статье рассматриваются меры церковной администрации, направленные на повышение нравственности православного приходского духовенства Киевской епархии XIX – начала XX в. Установлено, что к основным относились: борьба с бродяжничеством, регламентация проведения свободного времени, контроль за соблюдением церковного устава, внешним видом, поведением в общественных местах. Контролируя моральное состояние духовенства, церковная администрация таким образом заботилась о его авторитете и православной церкви в целом.

Ключевые слова: православное приходское духовенство, Киевская епархия, нравственность, регламентация, епархиальное руководство, епитимья

Tatsiyenko Vitaliy Measures of church administration on improvement of the orthodox parish clergy's morality in the Kyiv eparchy in the 19th – early 20th century

The article deals with the church leaders' measures aimed at improving the morality of the Orthodox parish clergy in the Kyiv eparchy in the 19th – early 20th century. It has been found that among the main actions there were such as the suppression of vagrancy, the regulation of leisure time spending, control over following the rules of the Church statutes, standards of appearance and behaviour in public places. Controlling moral qualities of the clergy was one of the ways for the Church administration to care about the authority of the Church as a whole.

Keywords: the Orthodox parish clergy, the Kyiv eparchy, morality, regulations, eparchy administration, penance

Рецензенти:

Котляр Ю.В., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 27.04.2016 р.